

1/2004 15.3.2004

*****

Tervetuloa vuosikokoukseen

Metsähistorian Seura ry:n vuosikokous pidetään keskiviikkona 21.4.2004 klo 10.30 Tieteiden talossa Helsingissä, Kirkkokatu 6.

Vuosikokousasiat:

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa
3. Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. Kokouksen työjärjestys
5. Tilinpäätös, vuosikertomus (ohessa), tilintarkastajien lausunto ja vastuuvapauden myöntäminen
6. Toimintasuunnitelma (ohessa), tulo- ja menoarvio sekä liittymis-, jäsen- ja kannatusmaksut
7. Hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot ja matkakulujen korvaus
8. Hallituksen jäsenmäärä
9. Hallituksen puheenjohtaja ja muut jäsenet erovuoroisten tilalle
10. Kaksi tilintarkastajaa ja heille varamiehet
11. Muut asiat
12. Kokouksen päättäminen

Hallitus

*****

Metsähistorian Seuran seminaari **Metsien varhaishistoria**

Keskiviikkona 21.4.2004 klo 12.30-16
Tieteiden talossa, Kirkkokatu 6, Helsinki

Seminaarin avaus
Puheenjohtaja Markku Rauhalahhti

Kulojen toistuvuus ja merkitys jääkauden jälkeisenä aikana Suomessa
Professori emeritus Kimmo Tolonen

Kahvitauko

Vuosilustojen kertomaa puiden vuosituhantisesta historiasta
Fil. tohtori Jouko Meriläinen

Metsien luontainen kehitys historiallisena aikana
Professori emeritus Matti Leikola

Päätöskeskustelu

Järjestelyjen vuoksi **edellytämme osallistumisilmoituksen yhteystietoineen 13.4. mennessä**

Lustoon, puh. (015) 345 1030 tai metsahistorian.seura@lusto.fi.

Tilaisuus on maksuton. Vuosikokouksen ja seminaarin välillä on mahdollisuus lounastaa Tieteiden talon ravintolassa, hinta noin 7 euroa. **Myös lounaalle osallistumisesta pyydetään ilmoittamaan.**

Tervetuloa!

Opintomatka Kymenlaaksoon syyskuussa

Tämän vuoden opintomatka tehdään 10.-11.9. Kymenlaaksoon. Aiheena on *Kymenlaakson metsätalouden ja metsäteollisuuden kehityshistoria*. Ohjelmaan mahtuu myös annos muuta kulttuuria.

Opintomatka alkaa Kouvolasta perjantaina 10.9. klo 9.30 ja suuntautuu pohjoiseen Verlaan ja Kuusankoskelle. Yöpyminen on Hotelli Cumuluksessa Kouvolaan. Lauantaina matkataan etelään päin Anjalankoskelle ja Kotkaan, ja opintomatka päättyy Kouvolaan noin klo 15.15.

Opintomatkan aloitus ja lopetus on suunniteltu Kouvolaan tulevien ja sieltä lähtevien aikataulujen mukaan. Osallistumismaksu sisältäen ohjelman sekä ateriat ja majoituksen on tämän hetken arvion mukaan 170 euroa.

Matkan suunnitteluryhmä: Timo Järvelä, Kari Laitinen, Kalevi Saarinen ja Markku Rauhalhti.

Yksityiskohtainen ohjelma ja ilmoittautumisohjeet kerrotaan Susikossa 2/2004, joka ilmestyy kesän korvalla.

Toimintakertomus 2003

1. Yleistä

Metsähistorian ja –perinteen harrastus jatkui kertomusvuonna muutaman edellisvuoden tapaan erittäin vireänä. Uusia alan julkaisuja ilmestyi parisenkymmentä kappaletta. Eri puolilla maata järjestettiin perinnetapahtumia ja käynnistettiin erilaisia perinnehankkeita. Muun muassa julkistettiin hanke Jätkän Kulttuuripäivien ja Luston Metsäpäivien yhdistämisestä. Metsähistorian Seura toimi monessa hankkeessa innostajana ja asiantuntijana. Seuran toiminnan

tuloksellisuutta edisti ratkaisevasti Metsämiesten Säätiön antama taloudellinen tuki.

Seuran keskeisiä tavoitealueita kertomusvuonna olivat metsälaulu-kirjahankkeen loppuunsaattaminen ja kirjan julkaiseminen sekä jäsentilaisuudet.

Seuran jäsenmäärä 31.12.2003 oli 273 (2002: 252) varsinaista jäsentä ja kymmenen kannattajajäsentä. Jäsenluettelo liitteenä.

Seuran hallitus 2003: Markku Rauhalhti puheenjohtaja, Matti Leikola varapuheenjohtaja, Juhani Huittinen 15.3. alkaen, Esa Ihalainen, Arvi A. Koivisto 15.3. saakka, Jaana Laine 15.3. alkaen, Esko Pakkanen, Hanna Snellman 15.3. saakka ja Jarmo Tammenmaa, varajäsenet Eero Hertsi ja Timo Kukko. Hallitus piti kuusi kokousta.

Seuran sihteeri: Leena Paaskoski (äitiyslomalla koko vuoden), v.t. sihteeri Vesa Anttila ja taloudenhoitaja: Reija Turunen. Tilintarkastajat: Risto Hyvärinen ja Heikki Lindroos, varalla Tapani Honkanen ja Lauri Vaara.

Seuran toimistopalvelut ja tilinpito hoidettiin yhteistyössä Luston kanssa.

Seura on Metsäkuvaajien Yhteistoimikunnan jäsen.

2. Toiminta

2.1. Jäsen- ja esitelmätilaisuudet

Vuosikokous pidettiin 15.3. Helsingin yliopiston päärakennuksen tiloissa Helsingissä; osanottajia 19.

Vuosikokouksen jälkeen järjestettiin samassa paikassa seminaari ”Metsäammattilaiset metsätalouden murroksessa”. Alustajina toimivat Hanna Snellman, Leena Paaskoski, Katri

Kaunisto ja Tiina Suopajärvi. Osanottajia oli noin 25.

Järjestettiin opintomatka Viroon 22.-24.5.; osanottajia 33. Pääkohteita olivat Sagadin metsämuseo, Luuan metsäoppilaitos, Tarton maatalouskorkeakoulu ja sen havaintometsä Järveljassa. Työryhmä: Markku Rauhalampi ja Matti Leikola sekä Virossa Hendrik Relve ja Kalev Jogiste.

Opintoretken osanottajia Viron Maatalouskorkeakoulun Järveljan havaintometsässä.

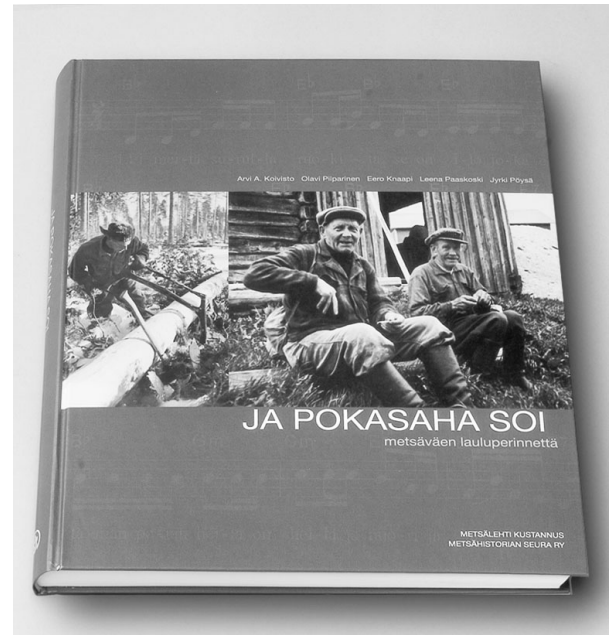
2.2. Tutkimustoiminta

Vuosina 1999-2002 Metsämiesten Säätiön tuella toteutetun metsäperinteen tallennushankkeen "Metsäammatit metsätalouden murroksessa" aineistot järjestettiin ja tallennettiin Luston arkistoon. Hankkeesta tehtiin englanninkielinen raportti seuran kotisivuille.

2.3. Julkaisutoiminta

Vanhoja metsälauluja sekä niiden nuotituksia ja taustatietoja käsittelevä kulttuurikirja "Ja pokasaha soi – Metsäväen perinnelauluja" tuli painosta ja julkistettiin Luston Metsäpäivillä kesäkuun lopussa. Kirjaa ja sen lauluja esiteltiin monissa kulttuuritapahtumissa eri puolilla Suomea. Hankkeen työryhmä: Arvi A. Koivisto, Olavi Piiparinen, Jyrki Pöysä, Eero Knaapi ja Leena Paaskoski. Mukana

ovat rahoittajana Metsämiesten Säätiö ja kustantajana Metsälehti Kustannus.

Monivuotisen hankkeen tuloksena julkaistiin kesäkuussa kulttuurikirja "Ja pokasaha soi" – Metsäväen lauluperinnettä.

Alkuvuodesta käynnistettiin kirjanhanke, jonka tavoitteena on kuvateos aiheesta "Metsien käytön historia". Työryhmä: Matti Leikola pj, Seppo Oja, Esko Pakkanen ja Tapani Tasanen. Hankkeeseen saatiin apuraha Metsämiesten Säätiöltä.

Vuoden alussa julkaistiin yhteistyössä Luston kanssa koottu "Vuosilusto 2000-2001" -julkaisu ja loppuvuodesta tehtiin suunnitelma ja koottiin aineisto keväällä 2004 ilmestyvään "Vuosilusto 2002-2003" -julkaisuun.

2.4. Asiantuntijatoiminta

Seuran hallituksen jäsenet toimivat asiantuntijoina mm. seuraavissa metsähistoria ja -perinnehankkeissa: Metsäyhdistyksen 125-vuotisjuhlakirja (Matti Leikola), metsäkuvien tallennushanke (Markku Rauhalampi), Uiton historia -kirja (Esko Pakkanen), A.K. Cajanderista tehtävä dokumenttielokuva (Matti Leikola,

Markku Rauhalhti), "Ja pokasaha soi" – kirjan lauluista tehtävä äänite (Markku Rauhalhti, Matti Leikola) ja "Polttihakkeen hankinnan puoli vuosisataa" – kirjan toimituskunta (Markku Rauhalhti).

2.5. Tiedotustoiminta

Jäsentiedote "Susikko" toimitettiin kolme kertaa. Toimintatiedotusten ja uutisten lisäksi siinä julkaistiin metsähistoriaa käsitteleviä lyhyitä artikkeleita. "Vuosilusto 2000-2001" jaettiin jäsenille.

Seuran esitettä jaettiin eri yhteyksissä. Internet-kotisivua suomen-, ruotsin-, saksan- ja englanninkielisenä pidettiin ajan tasalla.

Seuralla oli näyttelyosio Metsäyhdistyksen Metsäpäivillä 31.3.-1.4. sekä Luston Metsäpäivillä 27.-29.6.

2.6. Muu toiminta

Pidettiin yhteyttä perinne- ja historiayhdistyksiin ja alan muihin yhteisöihin sekä kotimaassa että ulkomailla. Yhteistyö Luston kanssa jatkui tiiviinä.

Kahdeksan seuran jäsentä osallistui 12.-13.6. Tanskan Hörsholmissa ja Tanskan Metsämuseossa järjestettyyn pohjoismaiseen metsähistorian konferenssiin ja tutkijakokoukseen.

Puheenjohtaja Markku Rauhalhti osallistui em. konferenssin yhteydessä 13.6. järjestettyyn pohjoismaiden metsähistorian seurojen yhteistyöryhmän kokoukseen. Rauhalhti toimi kertomusvuonna ko. yhteistyöryhmän puheenjohtajana.

3. Resurssit ja talous

Toimintaa hoidettiin mahdollisimman paljon talkootyönä, ja hankekohtaisesti saatiin sidosryhmiltä taloudellista ja

materiaalista tukea. Toimistopalvelut ja tilinpito hoidettiin yhteistyössä Luston kanssa.

Opintoretkeilyn kulut katettiin osallistumismaksuilla. Metsäperinteen tallennushankkeen loppuselvittelyjen, metsälaulukirjahankkeen ja metsien käytön historiakirjan kulut katettiin Metsämiesten Säätiön avustuksella. Säätiöltä saatiin apuraha myös kansainväliseen toimintaan ja tiedotukseen. Jäsen- ja kannatusmaksujen tuotto oli 4.408,00 euroa.

Tilikauden ylijäämä on 114,95 euroa. Siirtovelkoja on yhteensä 2.616,30 euroa ja ne koostuvat vuodelle 2004 siirtyvistä hankkeiden apurahoista ja ennakonpidätyks- ja soutuveloista.

Taseen loppusumma on 3.694,57 euroa.

Toimintasuunnitelma 2004

* 9. toimintavuosi

1. Yleistä

Seuran tarkoituksena on edistää laajalajaisesti metsähistorian ja -perinteen tutkimusta, harrastusta, tallennusta ja esille tuontia sekä aihepiiristä kiinnostuneiden ihmisten keskinäistä yhteydenpitoa.

Keskeisiä tavoitealueita vuonna 2004 ovat jäsentilaisuudet, kirjahanke sekä asiantuntijatoiminta metsäalan perinnehankkeissa.

Seuran tunnetuksi tekemistä ja jäsenhankintaa jatketaan mm. henkilöyhteyksien, tiedotteiden ja esitteiden avulla sekä tuomalla asiaa esille eri tapahtumissa. Tavoitteena on edelleen lisätä jäsenten määrää (31.12.2003: 273) varsinaista ja kymmenen kannattajajäsentä). Tavoitteena on saada jäseniä myös metsäalan ulkopuolelta.

2. Toiminta

2.1. Jäsentalaisuudet

Vuosikokous pidetään 21.4. klo 10.30 Tieteiden talossa Helsingissä. Kokouksen jälkeen järjestetään samassa paikassa seminaari "Metsien varhaishistoria".

Järjestetään opintomatka Kymenlaaksoon 10.-11.9. Järjestelyryhmä: Markku Rauhalhti, Timo Järvelä, Kari Laitinen ja Kalevi Saarinen.

Seuran perustamisen 10-vuotispäivän merkeissä järjestetään 7.12. seuran ylimääräinen kokous Lustossa Punkaharjulla.

2.2. Tutkimustoiminta

Omia tutkimushankkeita ei seuralla ole meneillään. Tehdään aloitteita metsä-historian ja -perinteen tutkimus- ja julkaisuhankkeista ja annetaan tarvittaessa asiantuntija-apua tällaisten hankkeiden toteuttajille. Jäseniltä toivotaan aihepiiriin liittyviä aloitteita.

2.3. Julkaisutoiminta

"Metsien käytön historia kuvina" – kirjahanketta jatketaan. Työryhmä: Matti Leikola pj, Seppo Oja, Esko Pakkanen ja Tapani Tasanen. Hankkeeseen on saatu apurahaa Metsämiesten Säätiöltä.

Yhteistyössä Luston kanssa julkaistaan keväällä 2004 "Vuosilusto 2002-2003".

Toimitetaan aiheita ja aineistoja julkaistavaksi metsä- ja historia-alan julkaisuissa ja lehdissä.

2.4. Asiantuntijatoiminta

Seuran edustajat ovat asiantuntijoina seuraavissa historia- ja perinnehankkeissa: Metsäkuvien tallennushanke (Markku Rauhalhti), Uiton historia –kirja

(Esko Pakkanen) ja dokumenttielokuva A.K. Cajanderista (Matti Leikola ja Markku Rauhalhti) ja "Polttohakkeen hankinnan viisi vuosikymmentä" - kirjahanke (Markku Rauhalhti).

2.5. Tiedotustoiminta

Seuran esite uusitaan ja siitä tehdään A4-kopioversiot ruotsin-, saksan- ja englanninkielellä. Seuran toimintaa esittelevää näyttelyaineistoa on esillä mm. Metsäyhdistyksen Metsäpäivillä 29.-30.3. ja Luston Metsäpäivillä 2.-4.7.

Jäsentiedote "Susikko" toimitetaan kolme kertaa. Pidetään ajan tasalla seuran Internet -kotisivua liitteineen suomen-, ruotsin-, saksan- ja englanninkielisenä. Toiminnasta toimitetaan aineistoja tiedotusvälineille.

2.6. Muu toiminta

Seuran huomionosoituksia varten tehdään ansiomerkki ja laaditaan sen myöntämisperusteet.

Ylläpidetään yhteyksiä historia- ja perinneyhdistyksiin ja alan muihin yhteisöihin sekä kotimaassa että ulkomailla. Tavoitteena on keskinäinen tiedon ja kokemusten vaihto sekä yhteistyö ja työnjako. Erityisesti toimitaan kiinteässä yhteistyössä Luston kanssa. Hallituksen edustajat osallistuvat Norjassa (Elverumissa, Norjan Metsämuseossa) 14.10. järjestettävään pohjoismaiseen metsähistoria-konferenssiin ja sen yhteydessä järjestettävään pohjoismaisten metsä-historian seurojen yhteistyöryhmän kokoukseen. Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii syksystä 2002 alkaen Markku Rauhalhti.

3. Resurssit ja talous

Toimintaa hoidetaan mahdollisimman paljon palkattomana vapaaehtoistyönä, ja

tarvikkeita ja palveluksia pyritään saamaan lahjoituksina. Perinnehankkeisiin sekä pohjoismaiseen yhteistyöhön ja tiedotukseen haetaan pääosin ulkopuolinen rahoitus. Seuran toimistopalvelut ja tilinpito hoidetaan yhteistyössä Luston kanssa.

Seuran yhteystiedot ovat: c/o Lusto, 58450 PUNKAHARJU, puh. (015) 345 1030, telefax (015) 345 1050, sähköposti: metsahistorian.seura@lusto.fi ja Internet-kotisivu: www.lusto.fi/seura.htm.

Toiminnan tuotot muodostuvat jäsen-tilaisuuksien osallistumismaksuista. Varainhankintatuottoja ovat hankeavustukset, jäsenmaksut (270 kpl á 15,-) ja kannatusmaksut (10 kpl á 45,-). Liittymismaksua ei peritä.

Metsien käytön historia –kirjan kulut ovat 20.100 euroa. Muut toimintakulut vuonna 2004 ovat yhteensä 16.200 euroa, näistä oleellisimpina opintomatkojen ja pohjoismaisen yhteistyön sekä sisäisen ja ulkoisen tiedotuksen kulut.

4. Tulevien vuosien toiminta

Toimintavuonna hallitus valmistelee tapahtumia myös tuleville vuosille.

Vuosi 2005 on seuran 10-vuotisjuhla-vuosi. Ko. vuonna järjestetään juhlaseminaari, järjestetään opintoretkeily Pirkanmaalle ja osallistutaan Ruotsissa järjestettävään pohjoismaiseen metsähistoriakonferenssiin ja pohjoismaisen yhteistyöryhmän kokoukseen.

Vuonna 2006 järjestetään kansainvälinen metsähistorian konferenssi Lustossa. Vuoden ohjelmaan sisältyy myös opintoretkeily. Yhdessä Luston kanssa julkaistaan Vuosilusto 2004-2005 ja siitä myös englanninkielinen versio, ja metsien käytön historiakirja ilmestyy ko. vuonna.

Metsäkuvien tallennushanke jatkuu

Metsänhoitajaliiton ja METOn metsäkuvien tallennushanke, jossa seuramme myös on mukana, jatkuu kolmatta vuotta. Tarkoituksena on kartoittaa yksityisten henkilöiden kuvakokoelmia ja hankkia niistä valittuja kuvia lahjoituksena Luston kokoelmiin. Tähän mennessä on saatu noin 30 kuvalahjoitusta ja niistä on valittu Luston kokoelmiin noin 2.400 kuvaa. Hankkeeseen on saatu apuraha Metsämiesten Säätiöltä.

Kuvien lahjoittajat ovat valtaosin olleet metsäammattihenkilöitä tai heidän perikuntiaan, mutta pari lahjoitusta on saatu ulkopuolisiltakin. Lahjoitetuista kuvista vanhimmat ovat 1890-luvulta, mutta pääosin kuvat ovat 1900-luvun jälkipuoliskolta. Määrältään suppein lahjoitus on yksi kuva ja laajin 900 kuvaa. Kaikista kuvista on saatu ja tallennettu myös taustatiedot. Sellaisilla kuvilla, joista ei löydy taustatietoja, ei juuri ole käyttöarvoa.

Evon metsäopiston johtajan asuintalo 1894. Keräyshankkeen hienoa satoa.

Kuvien valintaperusteita ovat ikä, aihe, laatu ja taustatiedot. Mitä vanhempi kuva on, sitä enemmän se kiinnostaa museota. Niinpä 1900-luvun alkupuoliskolla ja sitä ennen otetut kuvat on poikkeuksetta otettu mielellään vastaan. Sotien jälkeiseltä ajalta kuvaa on runsaammin tarjolla, ja niistä tehdään yhdessä

lahjoittajan kanssa valintaa aiheen, laadun ja taustatietojen perusteella. Kiinnostavimpia ovat metsätyöstä, erityisesti talviolosuhteissa, otetut kuvat, joista on tiedossa kuvaaja, aika, paikka ja aihe.

Tietoja ja tarjouksia kuvalahjoituksista otetaan edelleen vastaan. Yhteys-henkilönä toimii hankkeen vastuuhenkilö Markku Rauhalhti, (03) 346 0123, 050 68 980, rauhalhti@kolumbus.fi.

Markku Rauhalhti

Uusia julkaisuja ja elokuvia

- *Arto Paasilinna, Sadan vuoden savotta. WSOY 2003.
- *Tapani Tasanen ja Sami Karppinen (toim.), Tuomarniemen hengessä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Metsäalan yksikkö Tuomarniemi, Tuomarniemen metsäoppilaitos 2003.
- *Antti Mustonen, Uittoisännän hännänajot. Kustannus Vastuu 2003.
- *Kullervo Kuusela ja Heikki Lindroos, N.A. Osara – Metsällä on pitkä muisti. Metsälehti Kustannus Oy 2003.
- *Kullervo Kuusela, Korpivaelluksia. Metsämiesten Säätiö 2003.
- *Mauno Hirsilä, Metsien miesten kertomaa. Ruoveden metsäperinnetyöryhmä 2003.
- *Mikko Salokannel, Ihminen tietään etsimässä. Oma kustanne 2003.
- *Päiviö Tommila ja Aura Korppi-Tommola, Suomen tieteen vaiheet. Yliopistopaino Kustannus/Helsinki University Press ja Tieteellisten seurain valtuuskunta 2003.
- *Heikki Mantere, Herralan saha sata vuotta 1903-2003. 2003.
- *Heimo Härmä, lijoen kansaa. Omakustanne 2003.
- *Sakari Virtanen, Nuottasaaresta Wall Streetille : Oulun metsäteollisuus kauppahuoneista Stora Ensoon. Stora Enso, Oulun tehtaas, 2003.

*Tuomo Nurmikumpu, Pihapiiri sä oot... Tornio 2003.

*Eero Väänänen, Metsästä maailmalle. Helsinki 2004.

*Samuli Paulaharju, Karjalaista rakennustaitoa. Kuvaus Pohjois- ja Itä-Karjalan rakennuksista. Toim. Pekka Laaksonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 935. 2004.

*Miesten matka. Mistä tulimme, mihin menimme. Nikkarilan metsäkoulun kurssi 60-61. 2004.

*Saimi Inkeri Korhonen, Metsäkämpän emäntä. Joensuu 2002.

*Repovesi, Erämaa Etelä-Suomessa. Edita – UPM-Kymmene 2003.

*Heikki Roiko-Jokela, Arvot ja edut ristiriidassa. Minerva Kustannus Oy 2003.

*Skogshistoriska Sällskapetets Årskrift 2003. Ruotsin Metsähistorian Seuran vuosikirja 2003.

*Koirankynnen leikkaaja, elokuva. Ohj. Markku Pölönen. 2004.

Oulun metsäteollisuuden historia

Sakari Virtanen. Nuottasaaresta Wall Streetille. Oulun metsäteollisuus kauppahuoneista Stora Ensoon. 368 s. 2003.

Kajaani- ja Kemi-yhtiöiden tarinat kirjoittanut Sakari Virtanen on synnyttänyt nyt myös Oulu-yhtiön historian. Jo toiseen kertaan. Virtanen näet sai jo vuonna 1983 tehtäväkseen kirjoittaa Oulu Oy:n 50-vuotishistorian. Sen luonnoksen hän saikin valmiiksi, mutta työ keskeytyi, koska Kajaani-yhtiö myi vuonna 1986 puolikasosuutensa yhtiöstä sen toiselle omistajalle, Veitsiluoto Oy:lle, johon Oulu Oy sulautui pian sen jälkeen. Veitsiluodonkin jäätyä historiaan uusi omistaja Stora Enso Oyj tarjosi kesällä 2001 Virtaselle uuden tilaisuuden. Eikä turhaan, sillä lopputulosta kelpaa lukea, ja kuten kirjoittaja itsekin toteaa, 15 vuoden "hyllitys" oli hyödyllinen lopputuloksen kannalta.

Kuten historiateoksen alaotsikko kertoo, kyseessä ei ole pelkästään Oulu Oy:n (1935-1986) vaan koko Oulun kaupungissa vaikuttaneen metsäteollisuuden historia. Kirja onkin jaettu kolmeen pääluokkaan: aika ennen Oulu-yhtiötä, Oulu-yhtiön aika sekä sen jälkeinen, ensin Veitsiluodon, sitten Stora Enson aika lyhyesti kerrottuna.

Myös aika ennen Oulu-yhtiötä, vaikka kattaakin yli 200 vuoden ajanjakson (ensimmäinen myyntisaha perustettiin Ouluun vuonna 1727), jää lyhyeksi, vain 42 sivun mittaiseksi. "Tavalliselle lukijalle" tämä "kauppahuoneitten aika" on eittämättä mitä mielenkiintoisinta Oulun metsäteollisuuden historiasta. Suppeanakin se on koko teoksen parasta antia.

Oulu oli 1800-luvulla tunnetusti merkittävä kauppa- ja laivanvarustuskaupunki. Se oli myös merkittävä sahaliikkeen keskus. Omia sahalaiteksia ei tosin kaupunkiin noussut kovin montaa, mutta muuten oululaiset olivat vahvasti mukana Pohjois-Suomen sahaliikkeessä. Enimmillään lähes 200 oululaista kauppiasta oli mukana sahateollisuudessa, ja jo 1800-luvun puolivälissä 17:stä pohjois-suomalaisesta kauppasahasta 12 oli oululaisten käsissä. Myös maamme ensimmäinen höyrysaha lijoen suulla rakennettiin kahden Oulun suurimman kauppahuoneen, Snellmanin ja Bergbomin yhteisvoimin. 1880-luvulla näiden kahden kauppahuoneen omien ja yhteisten sahajen tuotanto nousi yli 300 000 m³:iin vuodessa.

Virtanen kertoo eloisesti sahateollisuuden nousun niin Oulussa kuin koko Pohjois-Suomessa sekä siihen liittyen puunhankinnan ja uiton alkuvaiheet. Myös valtion metsäpolitiikka sekä yksityismetsänomistajien kohtalot – niin puu- kuin tilakauppojenkin muodossa – tulevat selvitetyiksi. Jotenkin vaan niin näistä kuin myöhemmistäkin metsäosuuksista

jää sellainen mielikuva, ettei Virtanen suuremmin sympatisoi metsämiehiä ja heidän järjenjuoksuaan.

Oman lisävärinsä näihin 1800-luvun loppuvuosikymmenien metsäasioihin tuo oululaisten sahayhtiöitten metsäpäällikön John Norbladin muistelmäkäsikirjoitus, josta lainattavaa riittää vielä varmasti moneen muuhunkin metsähistorian julkaisuun. Norbladin yhteydessä Virtanen tavoistaan poiketen sotkeutuu hieman sanoissaan. Norblad haki vuonna 1895 lupaa puuhiomon ja paperitehtaan perustamiseen Kajaaniin. Sen hän sai vuonna 1900, jolloin hän oli jo myynyt Koivu- ja Ämmäkosken rannat ja koski-osuudet Ouluun, ja kaupan mukana meni tehtaiden perustamislupa. "Uudet omistajat jättivät hankkeen sikseen", Virtanen kirjoittaa. Kuitenkin 13 sivua myöhemmin Virtanen toteaa samasta kaupasta: "Kajaanissa J.W.Snellman G:son ja Oulun Sahayhtiö ostivat vuonna 1897 John Norbladilta Karolineburgin tilan ja sen mukana hänen pari vuotta aikaisemmin vireille panemansa hiomo- ja paperitehdassuunnitelmat. Uudet omistajat jatkoivat tehdashankkeen ajamista ja saivat vuonna 1900 sille senaatin luvan."

Oulun kolme isoa sahayritystä yhtyivät vuonna 1912 Aktiebolaget Uleå Osakeyhtiöksi, jolla oli metsiä 200 000 hehtaaria ja jonka koko omaisuus arvostettiin yli 60 milj. euroksi. Yhtiöllä olisi ollut edellytykset kasvaa hyvinkin merkittäväksi ja monipuoliseksi metsäteollisuusyhtykseksi. "Kun niin ei tapahtunut, vika näyttää olleen yhtiön johdossa", Virtanen toteaa. Suunnitelmia kyllä riitti, mutta osakkaiden keskeinen taistelu vallasta sekä "liian" voimakas tahtoinen toimitusjohtaja eversti R. Weckman estivät järkevät investointipäätökset.

Kajaani-yhtiöstä tuli Uleån pääomistaja vuonna 1927, ja samana vuonna sahattiin

Uleån tuotantoennätys 301 000 m³. Pulavuosina yksi saha myytiin, toinen suljettiin ja jäljelle jäi vain Pateniemen saha. Sellutehtaan rakentaminen sahan yhteyteen oli esillä 1930-luvullakin, mutta Kajaani-yhtiö ei rohjennut ryhtyä näin isoon investointiin omin voimin. Vasta kun valtio-omisteinen Veitsiluoto Oy saatiin – monien ja monikiemuraisten vaihteitten jälkeen – mukaan hankkeeseen, Oulu Osakeyhtiö päätettiin perustaa joulukuussa 1935. Uusi yhtiö rakensi välittömästi 80 000 tonnin sulfaattisellutehtaan Oulun Nuottasaareen. Tehdas lähti käyntiin syksyllä 1937 ja sitä laajennettiin ensimmäisen kerran jo seuraavana vuonna. Tehdas oli paljon suurempi kuin omistajayhtiöiden vastaavat tehtaot ja muutenkin Oulu-yhtiö pääsi kasvamaan siinä määrin, että sen liikevaihto oli vuoteen 1965 saakka suurempi kuin Veitsiluodon, ja Kajaani-yhtiön liikevaihto ylitti sen vasta vuonna 1974.

Helppoa ei Oulu-yhtiön kasvu kuitenkaan ollut. Sen Virtanen kuvaa hyvinkin seikkaperäisesti, kuten muunkin yhtiön 50-vuotisen historian. Ja kuvaus keskittyy nimenomaan yhtiön historiaan, vaikka mukana onkin luku "Ihmisistä". Teollisuusyrityksen normaalin kehittymisen ja kasvun ohella Virtanen keskittyy erityisesti kuvaamaan sitä, miten vaikeaa on strategioiden luonti ja päätöksenteko yhteisomistusyrityksessä. Pääsyy Oulu-yhtiön perustamiselle oli löytää käyttöä kummankin pääomistajan puunhankinnassa enenevästi kertyvälle mäntykuitupuulle. Veitsiluodon toimitusjohtaja Lauri Kivinen kirjasi tämän suoraan muistioonsa vuonna 1953, jolloin oli esillä Oulu-yhtiön kehittämissuunnitelmat: "Yhtenä tärkeimmistä syistä Oulu Oy:n perustamiselle oli tarve saada sijoitetuksi se mäntypientavara, joka emäyhtiöiden oman raaka-aineen hankinnan yhteydessä on hakattava. - - Näin ollen on ilmeistä, ettei Oulu Oy ole täysin 'itsenäinen' yhtiö, vaan sitä on

pidettävä tytäryhtiönä, joka toimii osakeyhtiömuodon puitteissa." Vaikka ensimmäiset paperitehdas-suunnitelmat tehtiin jo Uleå-yhtiön aikaan vuonna 1917, paperinvalmistus alkoi Oulussa vasta vuonna 1991. Tuolloin ei Oulu-yhtiöstä ollut enää kuin muisto vain. Virtanen tiivistää asian näin: "Paperitehdas olisi ollut mahdollista rakentaa Ouluyhtiön aikana, jos emäyhtiöiden toimitusjohtajat olisivat johtokunnassa antaneet siihen luvan. Tarvittavaa yhteisymmärrystä ei ollut, ei myöskään riittävää keskinäistä luottamusta."

Yhtiön toimivan johdon ja omistajayhtiöiden välillä oli selviä näkemyseroja yhtiön kehittämisestä. Erityisen hyvin tämä tuli näkyviin Aulis Kairamon ollessa toimitusjohtajana vuosina 1946-53. Virtanen kuvailee näitä johdon riitoja melko suorasukaisesti, joskin lähinnä arkistoaineiston avulla. Kun hänellä oli tilaisuus 1980-luvulla haastatella monia yhtiön johdossa olleita vaikuttajia sotien jälkeisiltä vuosikymmeniltä, olisi voinut kuvitella, että niistä olisi löytynyt hyvinkin "meheviä", jos kohta muistinvaraisia ajankuvauksia – edes tekstiä vähän keventämään. Metsämiehet olisivat varmaankin odottaneet, että esimerkiksi ainakin Nisse Osaralla ja Antti V. Pitkäsellä olisi ollut yhtiön asioista muutakin kerrottavaa kuin mitä nyt on kirjaan rohjettu laittaa.

Vastaavia "surullisia" tarinoita suomalaisesta "kolhoosiomistuksesta" löytyy esimerkiksi Joutseno-Pulpista, Sunilasta ja Pinevillestä sekä metsäpuolella Puulaakista ja Tehdaspuusta sekä näiden aiemmista edeltäjistä. Osakkaiden omat intressit tahtovat lähes aina mennä yhteisomistuksen etujen edelle.

Metsäasiat tulevat Virtasen kirjassa käsittelyyn 1800-luvun jälkeen seuraavan kerran vasta 1950-luvulla, vaikka esimerkiksi Uleå-yhtiön aikakautena

metsäasioissa tapahtui paljon ja Oulu-yhtiönkin perustaminen oli edellä kerrotun mukaisesti lähinnä puunhankinnallinen kysymys. Nytkin metsäasioiden käsittely on "kanslialuontoista", metsätaseisiin ja puuvarojen riittävyyteen keskittyvää; operatiivisen puunhankinnan ja "jätkien hien" kuvaukseen ei palstatilaa riitä. Toki näissä suurten linjojen kuvauksissakin on oma mielenkiintonsa, esimerkiksi vuoden 1952 "sulfaattipuusopimukseen" sisältyvälle puiden tehdashinnoittelusäännöstölle (tai pikemminkin sen epäoikeudenmukaisuudelle) saattaisi löytyä vertailtavaa nykyajastakin.

Kirjan kuvitus ei yllä tekstin tasolle. Kuvia on, joukossa tosi mainioita, mutta enemmänkin kaipaisi. Kuvien lähteeksi mainitaan Oulun tehtaiden arkisto, mutta olisi varmasti ollut paikallaan hieman laajentaa kuvamateriaalin hankintalähteitä. Näin olisi saatu esimerkiksi vuorineuvos Mikko Tähtisestäkin ihan toisten herrakuvien, joita kirjassa on "perinteiseen tapaan" runsaasti, tasoinen. Mainitaanhan Tähtinen sentään kirjassa nimeltä 35 kertaa. Metsäkuvia on niukasti, nekin osaksi kuvituksellisia. Kirjan selvä heikkous koskee karttoja. Vaikka tekstissä liikutaankin lähes koko Pohjois-Suomen alueella, mukaan ei ole mahdutettu minkäänlaista karttaa, ei edes Oulusta. Muutenkin graafikko on päässyt melko vähällä. Taitto on selkeä ja painojälki ensiluokkainen.

Esko Pakkanen

Sata vuotta Arvid Borgin 'Metsäoppia'

Arvid Borgin 'Metsäoppi' v. 1904 ja varsinkin kirjan painos vuodelta 1917 osoittavat, että Borg oli sekä etevä metsäalan opettaja, oppikirjojen kirjoittaja että myös ennakkoluuloton ja kaukonäköinen puukauppapolitiikan luoja.

Saloisten pappilan poika Johan Aron Arvid Borg paneutui ensin kaksi vuotta Helsingin yliopistossa luonnontieteisiin ja kansantalouteen ja vasta sen jälkeen opiskeli metsänhoitajaksi Evolla.

Borg palveli ensin Metsähallitusta Oriveden hoitoalueen virkaatekevänä aluemetsänhoitajana, mutta muutti jo puolen vuoden kuluttua Oulun läänin talousseuran metsänhoitokonsulentiksi. Kahden ja puolen vuoden jälkeen hän toimi metsänhoidon opettajana Kurkijoella ja Nikkarilassa, kunnes tuli 1909 Tuomarniemen johtajaksi. 'Metsäoppinsa' Borg kokosi Oulun talousseuran metsänhoitokonsulenttina vuosien 1903 ja 1904 aikana. Kirjan julkaisi WSOY. Laaja-alainen näkemys metsätaloudesta ja puunjalostuksesta sekä taloudellisuuden ja kannattavuuden korostaminen olikin leimaa-antavaa Borgin oppikirjoille kuten opetustyölle muutenkin.

Kirjan alkulauseessa Borg luonnehtii oppikirjan kirjoittamisen taustaa: 'Halu aikaansaada lyhyt, helppotajuinen, metsänkäyttöä käsittelevä kirjanen niille metsänkasvattajille, joille nykyään löytyvät suomenkieliset metsänhoitokirjat ovat liika kalliishintaisia, liian seikka-peräisiä ja vaikeasti käsitettäviä, on aiheuttanut tämän kirjasen synnyn'.

Kirjoittaja esittää pitäneensä esikuvinaan erästä norjalaista ja erästä ruotsalaista kirjaa, jotka Borgin mielestä on tarkoitettu samalle lukijakunnalle. Kirjoittaja esittää käyttäneensä nykyaikaista, etenkin kotimaista ammattikirjallisuutta. 'Ja samalla olen kokenut välttää luottamista vain omiin johtopäätöksiini'. Tässä näkyy Suomen metsätiedon silloinen tilanne: eihän vielä vuosina 1904 - 1909 Suomessa ollut omaa metsäntutkimusta. Oppikirjoja ja oppivihkoja oli kyllä julkaistu suomeksikin.

'Metsäopin' vuoden 1917 painoksen alkulauseessa Borg esittelee, että monet

vuoden 1903 painoksen opit olivat väärinä ja oppikirja oli syytä kirjoittaa uudelleen. Kirjan painoksista merkittävin on vuoden 1917 painos. Borg tunnetaan juuri kulotuksen ja kylvön edistäjänä, ja kirjassa onkin täsmälliset ohjeet näistä, mutta istutustakaan Borg ei jätä opettamatta. Samoin hän korostaa sitä, että taimet on pidettävä kosteina.

Vuoden 1904 kirjassaan Borg vielä suosittelee männyn ja kuusen kylvöä vuororuuduin, mutta luopuu näistä opeistaan myöhemmin - varmaan omien kokemusten myötä. Koivun suosiminen tulee mukaan vuoden 1917 painokseen: 'havumetsässä vähintään joka 5:s kasvatettava puu pitää olla koivu'.

Borg suosittelee jo vuonna 1917 polttoturpeen laajempaa käyttöä. Kelopuista on veistettävä rakennushirsiä. Ja Borg kiinnittää huomiota hakkuutahteiden tarkkaan talteenottoon ja jopa kantopuun polttokäyttöön esitellen esimerkkejä Tuomarniemellä nostetuista kantomääristä.

Arvid Borg

Yleensä esitetään, että Osuuskunta Metsäliitto perustettiin lounais-suomalaisten metsänomistajien aloitteesta. Mutta kun lukee Borgin 'Metsäopin' vuoden 1917 painoksen, osoittautuu, että Borg oli merkittävä metsänomistajien puukaupallisen järjestäytymisen edistäjä oppikirjassaan esittämillään näkemyksillä ja ehdotuksilla. Borgin tämä työ näkyy eteläpohjalaisten

ehdotuksissa Maalaisliiton kautta Metsäliiton perustamiseksi.

Vaikka Borg metsäoppilaitoksen johtajana on perimmältään Metsähallituksen palveluksessa, hän suuntautuu ulos tästä roolistaan pelkkänä Metsähallituksen opetusvirkamiehenä ja ajaa tavallisen talonpoikaisen metsänomistajan etua sekä esittelee edusvalvontaan tarvittavia toimia. Vaikka Borg tunnetaan nimenomaan kulotuksen ja kylvön edistäjänä, hän kirjassaan vuonna 1917 antaa paljon enemmän palstatilaa metsänomistajien puukaupalliselle järjestäytymiselle. Hän esittelee tarkan suunnitelman, miten ensin on perustettava metsänhoitoyhdistyksiä ja koottava maakuntien voimat ja perustettava valtakunnallinen osuuskunta pystyttämään puunjalostuslaitokset ja murtamaan yhtiövallan pönkkä.

'Metsäopin' lisäksi Borg julkaisi kirjasia 'Ohjeita metsänmyynnistä' 1905, 'Miten metsämaa saadaan tuloja tuottavaksi' 1905, 'Pienviljelijän metsänhoito' 1922 ja 1929, 'Koivu' 1926, 'Kulopalon sammutuksesta' 1926 ja 'Metsän kylvö ja istutus' 1926. Koivu-kirjanen lienee ensimmäinen koivun viljelyn ja kasvatuksen kirja Pohjoismaissa.

Ilmari Kosonen

Jäsenet

Metsähistorian Seuran uusiksi jäseniksi on hyväksytty Rauno Numminen, Perttu Pitkänen, Pentti Pääkkönen, Jorma Saarimaa, Hannu Tapola, Sami Karppinen, Olof Thesslund ja Anneli Viherä-Aarnio. Kannatusjäseneksi on hyväksytty Hämeen ammattikorkeakoulu (Evo). Seurasta ovat eronneet Maiju Muona ja Otto Ojansivu.

Onnittelut Ollille

Jäsenemme Olli Lehto, Hämeen Jätkäperinne ry:n puheenjohtaja ja puuhamies, on menevä mies. Hän hiihti 7.3.2004 Pirkan Hiihdon (70 km) 50. kerran. Saavutus ansaitsee onnittelut!

Luston kuulumiset EEVALTA

Yhteystiedot

C/o Lusto, 58450 PUNKAHARJU
Metsahistorian.seura@lusto.fi
www.lusto.fi/seura.htm

Puheenjohtaja Markku Rauhalahi
Paalikatku 13, 33400 Tampere
(03) 346 0123; 050 68 980
rauhalahi@kolumbus.fi

Varapuheenjohtaja Matti Leikola
Jyrkinkuja 1 C, 00370 Helsinki
(09) 565 3942; 040 734 5911
matti.leikola@kolumbus.fi

Muut hallituksen jäsenet:

Juhani Huittinen

Esa Ihalainen

Jaana Laine

Esko Pakkanen

Jarmo Tammenmaa

Varajäsenet:

Eero Hertsi

Timo Kukko

Sihteeri

Leena Paaskoski

Mäntyniementie 64

58450 Punkaharju

p. 050 366 9552

e-mail: leena.paaskoski@lusto.fi